

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«GYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

1836.	Мухтар А.З.	Тұрақты логистиканың болашағы: жасыл технологиялар мен инновациялар	7802
1837.	Өміржан Д.С.	Международный транспортный коридор «Север-Юг»: перспективы и вызовы	7807
1838.	Пулатов М.М., Пулатова М.Ж.	Способы усиления пропускной и провозной способности железнодорожного участка Ангрэн – Пап	7812
1839.	Смагулова А.Е.	Преимущества и вызовы применения технологии Блокчейн в логистике	7815
1840.	Серикова Д.Б.	Көлік-логистика саласындағы цифрлық экожүйелерді қалыптастыру және дамыту. (Қазақстандық логистикалық кәсіпорындар мысалында)	7820
1841.	Солод А.И.	Повышение безопасности движения на основе применения кольцевых пересечений	7826
1842.	Темирханұлы Т.	Повышение качества транспортного обслуживания пассажиров	7829
1843.	Тохиров О.З., Рустамжонов Б.Э.	Определение количества приемо-отправочных путей железнодорожной грузовой станции «К» в условиях увеличения объемов перевозок	7833
1844.	Шаймардан Д.Т.	Қойма логистикасындағы заманауи ақпараттық технологиялар	7836
1845.	Шүрекен Д.А., Алтаев Н.С.	Цифрлық трансформация жағдайында логистикалық процестерді оңтайландыру	7839

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 13 ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДСЕКЦИЯ 13.1 ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ

1846.	Abdushukurova Zh. F., Aripbek S. B.	Is multilingualism making us more emotionally intelligent? A cognitive science perspective	7844
1847.	Akhan A., Berdibay D.	Six levels of thinking: applying bloom's taxonomy in education	7846
1848.	Akim A.	Digital tools in language learning:	7848

		advancing lexical-grammatical skills of secondary school students	
1849.	Ermekova R., Amzina K., Adambay Sh.	Methods of using icts in teaching english language in kazakhstan	7852
1850.	Baltabai S.K.	Top online platforms for improving listening skills in foreign language teaching	7856
1851.	Imangaliyeva M.	Analyzing the impact of open educational resources on academic achievement	7862
1852.	Kaldybay M.	Self - study in learning foreign language	7866
1853.	Konakbayeva A.B.	From conventional to multimodal reading: new approaches in teaching english	7869
1854.	Ryskulbek A. Kh., Kaliyeva A. A.	Modern innovations in teaching foreign languages	7873
1855.	Shander D.	The english language acquisition: Why are you still unable to speak it?	7878
1856.	Tangatar A.	The role of graphic organisers in teaching writing skills	7882
1857.	Yerbulatova Zh. M.	Modern innovations in teaching foreign languages	7886
1858.	Zhangabek A. O.	Digital storytelling in efl: enhancing writing and reading skills	7889
1859.	Абай Е. С.	Ағылшын тілі сабақтарында қолданылатын пікірталас әдісі туралы	7896
1860.	Акимбекова К.Ж.	Феномен фальшивой дружбы в рассказе оскара уайльда «преданный друг»	7898
1861.	Донбаева А. А.	Использование аутентичных текстовых материалов при обучении чтению в целях повышения мотивации к изучению иностранного языка	7903

1862.	Дүйсенғали Б. Ж., Ақылбаева Ж. Қ.	«Shadowing» (көлеңкелі қайталау) әдісінің білім беру құралы ретінде оқушылардың тыңдау және сөйлеу дағдыларын дамытуға әсері	7907
1863.	Жаңабай Д. А.	Оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамыту үшін көркем әдебиетті пайдалану	7910
1864.	Кайратова А. К.	Современные технологии в обучении иностранным языкам: инновации и перспективы	7912
1865.	Кульжин Қ. Н.	Повышение мотивации и учебной активности обучающихся через нейросетевые технологии в веб-приложениях	7915
1866.	Ма мырова Ф. Н.	Инновационные технологии в реализации когнитивно-лингвокультурологического подхода к обучению иностранным языкам в вузе	7919
1867.	Нәрібек Б. С.	Мектептегі ағылшын тілін оқыту үдерісіне мобильді құрылғыларды кіріктіру	7924

ПОДСЕКЦИЯ 13.2 КОНСОЛИДАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В ГЛОБАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

1868.	Amirbekov M. M., Makhambetova Zh. T.	The problem of bullying among adolescents in the republic of kazakhstan	7926
1869.	Bektay N.S.	Review on the effectiveness of digital teaching tools in the school education process	7929
1870.	Kaliyeva A. A., Ryskulbek A. Kh.	Enhancing students' motivation and engagement through inquiry-based learning	7931
1871.	Tazhibay A. M.	Influence of professional guidance for the effective career choice	7937
1872.	Аубакирова С. Т.	Тілдік білім – құндылық бағдар қалыптастырудың маңызды құралы	7942
1873.	Амангелди Д.	Балалардың даму қабілеттіліктеріне деген кеңістікті қалыптастырудағы	7947

		шахмат ойынының маңызы	
1874.	Әшір А. С.	Аз қамтылған отбасындағы балаларды мектеп ортасына әлеуметтендіру	7950
1875.	Әшір А. Т.	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар бастауыш сынып оқушыларын психологиялық қолдау	7953
1876.	Байтуған Г.	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамытуда цифрлық технологияларды пайдалану	7956
1877.	Гайсин А. И.	Сущность понятия «эмоциональное неблагополучие студентов»	7959
1878.	Горбунова К. В.	О психологической природе ценностных представлений как регуляторов поведения личности	7962
1879.	Дарбаева Г. Қ.	Цифрлық дәуірде педагог-психологтардағы кәсіби Стресс мәселелері	7966
1880.	Даулетқызы А.	Режиссерлік ойын арқылы баланың байланыстырып сөйлеуін дамыту	7969
1881.	Джаппарова Л.А.	Университет жағдайында шетел студенттерін әлеуметтік-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру	7973
1882.	Дихан А. Б.	Жаңа форматтағы педагогиканың даму үрдісі мен мәселелері	7976
1883.	Ерқасым Н. Т.	Аз қамтылған отбасы балаларын әлеуметтік бейімдеудің педагогикалық шарттары	7980
1884.	Ермекова С. А.	Метанавык целеполагания: возможности развития через систему профессиональной ориентации	7984
1885.	Жапекова М. Н.	Жасөспірім оқушылардың әлеуметтік ортадағы қарым-қатынасына эмоционалды интеллекттің ықпалы	7988
1886.	Жумабай Ә. К.	Жеткіншектердің бос уақытын ұйымдастыру мәселелері	7993
1887.	Жумабекова Ф.	Синдром самозванца среди зуммеров: влияние цифровых технологий и социально-культурных факторов	7998
1888.	Задаев О. Т.	Болашақ әлеуметтік педагогтердің басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыру: теориялық және	8001

		практикалық аспектілер	
1889.	Исмаил Н.	Балалар үйіндегі жеткіншектерді еңбекке баулуды әлеуметтік-педагогикалық қолдаудың жүйесі	8003
1890.	Кабдуалиева А. Ж.	Корпоративная культура как инструмент повышения эффективности деятельности образовательной организации	8006
1891.	Кошенова М. М.	Ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынастың заманауи көрінісі	8011
1892.	Кудайбергенова А. Т.	Жасөспірімдердің оқу мотивациясын қалыптастыру мүмкіндіктері	8015
1893.	Кулдашева Н.У.	Студенттердің психологиялық денсаулығын зерттеу ерекшеліктері	8017
1894.	Кулдашева Н.У. Ырымбаева Н. А.	Болашақ педагогтардың цифрлық мәдениетін дамыту жолдары	8020
1895.	Кульмагамбетова Г. С.	Процесс ознакомления с предметным миром как инструмент развития словарного запаса у детей младшего дошкольного возраста	8023
1896.	Куршева А. В.	К проблеме влияния родительского стиля воспитания на развитие самооценки у детей	8028
1897.	Кусаинова Т. К.	Библиотерапия арқылы жеткіншектердің құндылық қатынастарын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық негіздері	8032
1898.	Қабдулуахит М. Б.	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу дағдарымын бағалау	8035
1899.	Лукашкина А. Т.	О некоторых психологических проблемах детской одаренности	8039
1900.	Моминова Г. М.	Творческий потенциал школьников как фактор успешной академической социализации	8043
1901.	Мұратқызы А., Байтана Ә. Е.	Театр педагогикасы тарихының оқушылардың бос уақытын ұйымдастыруда қолданылуы	8046
1902.	Мұратова Д. Т.	Арт-терапия әдістерімен жасөспірімдердің өзіндік қарым-	8051

		қатынасын оңтайландыру	
1903.	Нуриева Д. Р.	Цифровая трансформация педагогики: роль информационных технологий в повышении квалификации преподавателей	8055
1904.	Сабыржан А. Б.	Эмиль реджио педагогикасы негізінде балалардың байланыстырып сөйлеуін қалыптастырудың мүмкіндіктері (ересек топ)	8059
1905.	Сарқыт Е. М.	Ж.Аймауытовтың қазақ тілін оқыту әдістемесі: жаңартылған білім беру мазмұны және әлемдік әдістемелік ұстанымдармен сабақтастық	8062
1906.	Соколова К. И.	Исследование трудностей обучения студентов с СДВГ	8065
1907.	Спандияр П. Ж.	Инновациялық мектептер жағдайында жеткіншектердің мамандық таңдау мотивациясын қалыптастыру	8069
1908.	Сұлтанова А. Н.	Жобалық оқыту әдісі оқушылардың мотивациясын арттыру құралы ретінде	8072
1909.	Тайгарина А. Э.	Психикалық дамуы тежелуі бар бастауыш сынып оқушыларының инклюзивті ортаға бейімделу ерекшеліктері	8076
1910.	Тұрлыбаева Ж. С.	Шетелдік оқушыларды қазақстанның білім беру жағдайына бейімдеудің ерекшеліктері	8079
1911.	Туранова А. А.	Бейімдік дене шынықтыру арқылы аутизм синдромы бар балаларды әлеуметтік ортаға бейімдеу	8082
1912.	Хайруллина Д. Е.	Мектептегі кәсіби бағдар беру жұмысы негізінде жасөспірімдердің саналы кәсіп таңдауын жетілдіру	8085
1913.	Чикова И. В.	О некоторых аспектах развития субъектности студента вуза: реалии и перспективы	8094
1914.	Шарапатова Р. Ж.	Бесінші сынып оқушыларын негізгі мектепке бейімдеу	8097

**ПОДСЕКЦИЯ 13.3 АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА**

1915.	Аблаева Н. М., Волчихин А.А.	Проблемы физического развития в современном мире у подростков.	8101
1916.	Актаева А.Г., Мысан В.В.	Использование современных технологий (виртуальная реальность (vr) и цифровые тренажеры) в обучении и подготовке спортсменов и учащихся в возрасте 16-21 года.	8104
1917.	Алдабергенова Ж.Б.	Күш төзімділікті дамыту маңызы.	8106
1918.	Амантаева А.Б.	Биологические ритмы стрелков: влияние режима дня на точность.	8107
1919.	Асылханова Л.Д.	Құзыреттілік тәсілін қолдану арқылы 8 сынып оқушыларының ағылшын тіліндегі биология бойынша білім сапасын арттыру.	8112
1920.	Әшірбай Б.Қ.	Қазақстан республикасындағы есірткілікті үгіттеу: журналистикалық зерттеу.	8115
1921.	Әшірбай Б.Қ.	Қазақстандағы есірткіге тәуелділіктің қазіргі бейнесі және жастардың пікірі.	8118
1922.	Бусурман Д. Қ.	Оптимизация тренировочного процесса в беге на средние и длинные дистанции для школьников.	8124
1923.	Бейсекеева А.	Особенности подготовки дзюдоистов к соревнованиям различного уровня.....	8127
1924.	Бактыбай Н.К.	Жас боксшылардың дене қасиеттерін жетілдіру әдістері.	8128
1925.	Бақытжан Н.	Қазақтың ұлттық ойындары арқылы ойлау қабілеттері дамыту.	8133
1926.	Бойцова З.	Влияние психологической подготовки на результаты спортсменов в стендовой стрельбе.	8136
1927.	Болатов Б.Б.	Бокспен айналысатын 10-12жастағы балалардың физикалық қасиеттерін дамыту әдістемесі.	8138
1928.	Гончарук А.А.	Современные тенденции предмета физическая культура в общеобразовательной школе.	8140
1929.	Гуралевич Н.	Роль капитана в организации командной игры в волейболе.	8142
1930.	Даулет Д. Қ.	Психологическая подготовка дзюдоистов на соревнованиях.	8144
1931.	Дәуренбек А.	Дене шынықтырудың адамның ақыл-ой қызметіне әсері.	8146

1932.	Достов И. Б.	Бес асық қазақ халқының ойыны және оның қазіргі қоғамдағы маңызы туралы.	8150
1933.	Дауменов А.Б., Хамзин С.О.	История развития бокса как спортивной дисциплины.	8153
1934.	Елшибек Б.Ч., Ем Н.С.	Влияние занятий физической культурой на развитие когнитивных функций у детей младшего школьного возраста (7-10 лет).	8155
1935.	Ержанқызы А.	Волейбол арқылы 11-12 жас аралығындағы жасөспірімдердің физикалық қасиеттері мен дене дамуын арттыру.	8158
1936.	Есіркеп Қ. Ж.	Бастауыш сыныпта ойыны арқылы балалардың логикалық ойлауын дамыту.	8160
1937.	Еспембетова Г.	Дене шынықтыру құралдарын қолданудың педагогикалық технологиялары көмегімен жас еркін күрескерлердің дене қасиеттерін дамыту.	8164
1938.	Жемпеисова Ә.	Дене тәрбиесі барысында үйрету және дамыту негіздері.	8165
1939.	Жолдубаев А.А., Кожегалденов А.Г.	Роль бокса в физическом развитии подростков: влияние на здоровье, мотивацию и социальную адаптацию.	8169
1940.	Жулсаитова Г.Е.	Жаһандану жағдайында қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы өнерінің рөлі.	8171
1941.	Закутняя С. Н.	Этические аспекты организации и проведения сурдлимпийских игр: взгляд тренеров и спортсменов.	8174
1942.	Иванова Д.	Влияние волейбола на физическое и психологическое развитие подростков.	8180
1943.	Изтаев Н.А.	Кибер алаяқтыққа қарсы тұрудағы құқықтық зерттеу: заманауи тенденциялар және әлемдік тәжірибелер.	8183
1944.	Иргетаева Т.М.	Жасөспірімдер волейболы: болашақ чемпиондарды тәрбиелеуді жетілдіру.	8187
1945.	Ильясов Ә. Е.	Жоо - дағы дене шынықтырудағы денсаулық сақтау технологиясы.	8190
1946.	Косенкова М.И.	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8192
1947.	Какен А.Д.	14-15 жас аралығындағы баскетболшылардың жылдамдық-	8195

		күш қабілеттерін дамыту әдістемесі.	
1948.	Какимжан Н.	Дене тәрбиесінің жаңа технология арқылы баланы оқыта отырып, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру.	8197
1949.	Күнтуған Ж.М.	Қазақстандағы ауа ластануы мен басқа да экологиялық аспектілеріне қатысты жаңа мемлекеттік құжаттарын талдау.	8201
1950.	Құрманова Ж. Қ.	Гендерные особенности судейства в волейболе: сравнительный анализ эффективности мужчин и женщин в роли арбитров.	8204
1951.	Касымова М.А.	Влияние карате на показатели выносливости у спортсменов 15–17 лет.	8208
1952.	Косенкова М.И.	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8211
1953.	Лазарь Д. Д., Сериков Т.Р.	Формирование командной работы, через спортивные игры.	8214
1954.	Мамырхан Н.	Баскетбол секциясында шұғылданатын 12-13 жас жасөспірімдердің дене дайындығы мен функционалдық жағдайын дамыту әдістемесі.	8216
1955.	Мухтарова А.	Дене шынықтыру физиологиялық және биохимиялық негіздері.	8218
1956.	Mukhanova К.В.	The impact of sports on society.	8222
1957.	Нүсіпақын А.	Болашақ дене шынықтыру мұғалімінің әдістемелік белсенділігін арттыру жолдары.	8224
1958.	Нугманова Г. М.	Ұлттық ойындардың оқушыларға үйрете отырып, бала бойындағы негізгі қасиеттерінің дамыту ерекшелігі.	8227
1959.	Оразғалиев А., Маратов Ч.	Футбол и образование: совмещение спорта и учёбы.	8232
1960.	Нурмагамбетова К. К.	Спортивная акробатика и олимпийское движение: барьеры и перспективы включения.	8234
1961.	Петренко Д.	Особенности тренировочного процесса спортсменов по академической гребле.	8236
1962.	Подсухина Е.Е.	Особенности психологической подготовки связующего игрока в профессиональном волейболе.	8238
1963.	Рахимова Ж.	Реабилитация травм в волейболе.	8243
1964.	Ракишев Ж.С.	Көшбасшылық – жастардың жеке тұлғалық дамуының негізі.	8245

1965.	Рахимова Ж.	Профилактика и реабилитация в волейболе.	8247
1966.	Серікбай А.	Дене шынықтыру жаттығуларының оқушылардың ағзасына тигізетін әсері.	8250
1967.	Серікова З.Қ.	Джиу-джитсуда (файтинг) техникалық-тактикалық іс-қимылдардың оқу процесін құру ерекшеліктері.	8254
1968.	Серикбаев Б.Т.	Дене шынықтыру мен спортты дамытудың өзекті мәселелері, үрдістері мен перспективалары.	8257
1969.	Сирлибаев М.К.	Білім берудегі гендерлік көзқарас мәселелері бойынша дене шынықтыру мұғалімдерінің құзыреттілігін дамыту.	8259
1970.	Сұлтанов Б.Е.	Влияние сотрудничества с тренером на карьеру и достижение спортсмена.	8264
1971.	Сұңғатолла М.	Профилактика травм у юных баскетболистов: анализ наиболее частных повреждений и методы их предотвращения.	8266
1972.	Темірғали Т.А., Басшибаев А.А.	Травмы в греко-римской борьбе: причины и профилактика.	8269
1973.	Тасқын А.	Студент жастардың дене тәрбиесімен үнемі айналысулары салауатты өмір салтын қалыптастыру негізі.	8271
1974.	Темиргалиева С.Е.	Современные вызовы и перспективы развития системы образования и воспитания в республике казахстан.	8275
1975.	Тлемисова К.К.	Психология победителя: что отличает чемпионов в волейболе.	8278
1976.	Toleukhanova А.А.	Factors contributing to the termination of athletic careers among sports major students.	8282
1977.	Төрегелді А.	Дайындықтың бастапқы кезеңінде 9-10 жас каратэшілерге спорттық қозғалыстарды үйретудің техникасы мен әдістемесі.	8284
1978.	Тюлюбаев Д.	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	8286
1979.	Тюлюбаев Д., Кагенов А.	Физическое развитие детей 4–5 классов с использованием цифровых технологий в подвижных играх.	8288
1980.	Тюлюбаев Д.Б., Кагенов А.Р.	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы	8289

		повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	
1981.	Тлеуберген А.Ж., Айтореева М.А.	Дене шынықтыру мен спорттың тұлға дамуына ықпалы.	8292
1982.	Умирова Д. Р.	Развитие двигательных навыков у детей младшего дошкольного возраста с помощью физкультурных праздников.	8294
1983.	Ушенина Е.С.	Оздоровительные физические упражнения при внутренних факторах риска у учащихся 9 классов.	8296
1984.	Ушенина Е.С.	Методы оценки психологического состояния спортсменов по пауэрлифтингу и их эффективность.	8302
1985.	Фарит Ж.	Әйелдердің еркін күресіндегі психологиялық қолдау мен қамтамасыз ету ерекшеліктері туралы.	8306
1986.	Хватюк Д.	Травмы в пауэрлифтинге: причина и профилактика№	8308
1987.	Шилибаев Н.А.	Орта мектеп жасындағы оқушылардың техникалық дайындағының әдістемелік ерекшеліктері.	8311
1988.	Шилибаев Н.А.	Спорттық ұйымдардағы қаржылық менеджмент.	8313

АЗ ҚАМТЫЛҒАН ОТБАСЫ БАЛАЛАРЫН ӘЛЕУМЕТТІК БЕЙІМДЕУДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Ерқасым Нұргүл Талғатқызы

yerkassymnur@mail.ru

7M01801-Әлеуметтік педагогика БББ магистранты, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ,
Астана қ., Қазақстан

Ғылыми жетекшісі - п.ғ.к., қауымдастырылған профессор Г.К.Шолпанқұлова

Қазақстан Республикасында күн көріс көзі өмірлік табыстан төмен алатын, белгіленген тұтыну себетінің көлемі 46 228 теңгеден төмен болған жағдайда, отбасы аз қамтылған отбасы болып саналады, мұндай отбасылар мемлекеттің әлеуметтік көмегін алуға құқығы бар. «Аз қамтылған отбасы» - деп көпбалалы, соның ішінде үйге кіретін кіріс көзі төмен, баланың немесе ата-ананың біреуі мүгедек болған, жағдайы нашар, жұмыссыз отбасыны атайды.

Аз қамтылған отбасылардағы балалардың әлеуметтік бейімделуінің педагогикалық жағдайларын зерттеу өсіп келе жатқан әлеуметтік және экономикалық теңсіздіктер аясында өзекті болып табылады. Бұл балалар ерекше қиындықтарға тап болуына байланысты бейімделу олардың болашағы үшін өте маңызды. Қоғамдағы әлеуметтік жағдайлар: жұмыссыздықтың жоғары деңгейі, тұрғын үй-коммуналдық қызметтерге жоғары тарифтер, өмір сүру құнына сәйкес келмейтін төмен жалақы деңгейі отбасылардың әл-ауқатына теріс әсер етеді. Аз қамтылған отбасылардың қымбат білім беру және денсаулық сақтау қызметтеріне, туристік және рекреациялық қызметтерге және басқа да көптеген материалдық, әлеуметтік, рухани игіліктерге ақы төлеу мүмкіндігі жоқ. Мұндай жағдайда балалардың сапалы әлеуметтенуі, олардың әлеуетті мүмкіндіктерін іске асыру, олардың рухани және интеллектуалдық дамуы қиындайды. Отбасындағы жетіспеушілік мәселесі тұрақты болады. Мәселе жасөспірім балалары бар отбасыларда күрделене түседі. Жасөспірімдік кезең әр адамның өмірінде үлкен маңызы бар күрделі, өтпелі кезеңдердің бірі болып табылады. Сонымен қатар, егер жасөспірім аз қамтылған отбасында тәрбиеленсе, онда ол әлеуметтенудің келесі мәселелеріне тап болуы мүмкін: қоғамда өмір сүру үшін қажетті білім мен дағдыларды игерудегі бұзушылық, қоршаған әлемді жеткіліксіз қабылдау, құндылықтарды жоғалту, өзін-өзі танудың бұрмалануы, әртүрлі типтегі ауытқу мінез-құлқы және т.б. Қазіргі уақытта Қазақстанда балаларды қорғауға қатысты шамамен 150-ден астам заңнамалық және нормативтік актілер қолданылады. Бала мен мемлекет арасындағы қатынастарды айқындайтын және реттейтін негізгі құжаттар ҚР Конституциясы және "Бала құқықтары туралы" конвенция болып табылады, ол баланың құқықтары мен мүдделерінің қоғамның, мемлекеттің, отбасының, басқа да әлеуметтік институттардың қажеттіліктерінен басымдығын жариялайды. Аз қамтылу - бұл адамның немесе отбасының табысы әлеуметтік тәуекелдің маңызды факторы болып табылатын өмірлік маңызды тұтынуды қолдауға мүмкіндік бермейтін адамдардың материалдық қамтамасыз етілмеуінің ерекше жағдайы. Аз қамтылған адамдар (отбасылар) – жан басына шаққандағы орташа табысы облыстарда, республикалық маңызы бар қалаларда, астанада белгіленген кедейлік шегінен төмен адамдар (отбасылар) [1].

Аз қамтылған отбасы ұғымына тоқталмас бұрын, жалпы отбасы ұғымына тоқталсақ. Отбасы - тәрбие берудің негізгі институттарының бірі. Отбасы баланың өмірінің көп бөлігінде болатындығына байланысты және оның жеке тұлғаға әсер ету ұзақтығы бойынша басқа тәрбие беру институттарының ешқайсысын отбасымен салыстыруға келмейді.

«Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасында»: мемлекеттік отбасылық саясаттың миссиясы «отбасыларды қолдау, нығайту және қорғау, дәстүрлі отбасылық құндылықтарды сақтау, отбасының қоғам өміріндегі рөлін арттыру, отбасы мен некенің жағымды бейнесін насихаттау, отбасылық қолайсыздықтың алдын алу және еңсеру», - деп белгіленген [2].

Отбасы барлық адамзаттың ең басты құндылығы, әрбір адамның өмірі отбасынан басталады, онда өмірдің мәнін, оның мақсаты мен міндеттерін, құндылықтарын, отбасылық өмір ұстанымдарын, басқа адамдармен қарым-қатынас жасау дағдыларын, өзін-өзі ұстаудың нормалары мен мінез-құлқын реттеудің өлшемдерін игереді.

Демек, отбасы халық тарихында, мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігінің шарты ретінде дәстүрінде мәдени сабақтастықты сақтауға және оны қолдауға жағдай жасайтын әлеуметтік институт болып табылады.

Пәнаралық сипаттағы отбасы мәселесі әртүрлі аспектіде зерттелінген. Тарихқа көз жіберсек, отбасы жөніндегі идеялар орта ғасыр ойшылдары Әл-Фараби, Ж.Баласағұн, ағартушылар Ш.Уалиханов, А.Құнанбаев, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов еңбектерінде көрініс табады. Түркі ғұламалары мұраларындағы отбасы тәрбиесі идеяларының қалыптасуы мен дамуы мәселелерін ғалымдар Қ.Б.Жарықбаев, С.Қ.Қалиев, С.Ғаббасов, Р.К.Төлеубекова, Қ.Т.Атемова, А.Е.Манкеш, Г.К.Нургалиева, Ә.Н.Нысанбаев, З.Ж.Жаназарова, З.К.Шәукенова, Г.К.Абдигалиева, Х.А.Арғынбаев (Қазақстан), Н.Е.Щуркова, Е.В.Горбунова, В.П.Тугаринов (Ресей), Э.Гидденс, М.Мид және т.б. (Шетел) зерттеген.

Отбасы - бұл неке-ата-ана-туыстық байланыстарымен байланысты адамдардың біртұтас отбасылық іс-әрекетіне негізделген, халықтың көбеюін және отбасылық ұрпақтардың сабақтастығын, сондай-ақ балалардың әлеуметтенуін және отбасы мүшелерінің өмір сүруін қамтамасыз ететін қауымдастық [Error: Reference source not found].

Г.Г.Силласте отбасын әлеуметтік, педагогикалық және экономикалық тұрғыдан зерттейді. Мұнда әлеуметтік тұғырдың негізіне әлеуметтік бірлік өлшемі ретінде отбасының сапасы, жағдайы, ықпалы алынады деп тұжырымдайды [4].

Әлеуметтік бейімделуді зерттеудің негізін М.Вебер, Э. Дюркгейм, Ф. Знанецкий, Р. Линтон, Р. Мертон, Р. Парк, Т. Парсонс, П. Сорокин, Г. Спенсер, Г. Тард, В. Томас, Э. Фромм және т.б. ғалымдар қалаған.

Ресей зерттеушілері (Б.М. Жеребина, А.Э. Котляр, Е.В. Кулагина, Л.Н. Овчарова, В.В. Радаева, А.Н. Романова және т.б.) нарықтық экономикаға бейімделу, мінез-құлықты талдау мәселелерін, еңбек нарығында жұмыспен қамту, жұмыссыздық және кедейлік мәселелерін зерттеген.

Әлеуметтік педагогтың аз қамтылған отбасымен жұмыс істеу мәселесімен ғалымдар (В.В. Бодров, В.Е. Каган, Н.И. Козлов, Г.И. Крайнев, М.С. Мацковский, Г.М. Миньковский, А.М. Полеева, Ю.П. Прокопенко, М.И. Рахманова, М.Я. Устинова, Л.В. Чуйко, Б.Ю. Шапиро, З.А. Янкова және т.б.) айналысқан.

Педагогикалық шарттар мәселесі Шалин М. И., Божович Л.И., Конникова Т.Е., Андреев В.И., Беликов В.А., Найн А.Я., Зверева М.В., Куприянов Б.В., Ипполитова Н. Б.В. Кургиянов, С.А. Дынина секілді ғалымдардың еңбектерінде көрініс тапқан.

Педагогикалық шарттар мәселесін зерттеумен, олардың анықталуы, ұйымдастырылуы мен құрылымы, сондай-ақ білім беру процесіне және оқушылардың тұлғасын қалыптастыруға әсері бойынша бірқатар авторлар жұмыс істеген. Олар оқыту процесінің өтуі оның мақсат қоюына, сондай-ақ педагогикалық жағдайлардың логикасына, құрылымына және жүйелілігіне тікелей байланысты екенін көрсетеді. (А.Я. Найн, Н.А. Козелова, С.В. Боровская, В.М. Полонский, Е.В. Кортаева, А.С. Белкин, Л.М. Яковлева, Н.М. Борытко, Ю.К. Бабанский, Н.В. Ипполитова, Н. Стерхова, Н.Г. Баженова, И.В. Хлудеева, А.Ю. Шаркова, Т.В. Сибгатуллина және басқалар).

Аз қамтылған отбасы – бұл неке немесе туыстық қатынастармен байланысты қатынастар жүйесі, осы жүйеде дағдарыстық жағдайлардың пайда болуы, оған сыртқы факторлардың әсері, отбасының біртұтас өзара әрекеттесуінің бұзылуы (асыраушысынан айрылу, бір немесе бірнеше отбасы мүшелерінің дисфункциясы) оны аз қамтылған күйге келтіреді (Шульга, 2023) [5].

Е.И. Холостованың пікірінше, аз қамтылған отбасы салыстырмалы құбылыс және уақытша болуы мүмкін. Көптеген отбасыларда әлеуметтік мәселелердің пайда болуы себебі, ең алдымен, аз қамтылғандықтан, отбасында бір ғана еңбек табысы бар болуына байланысты

(кейде еңбек табысы мүлдем болмайды, ал отбасы жұмыссыз немесе балалар жәрдемақысына өмір сүруге мәжбүр) [6].

Аз қамтылған отбасы – бұл жан басына шаққандағы орташа айлық табысы кедейлік шегінен төмен отбасы, оның мүшелері бірге тұратын, ортақ шаруашылық жүргізетін және тұрғылықты жері бойынша тіркелген деп танылады [7].

Аз қамтылу - бұл адамның немесе отбасының табысы әлеуметтік тәуекелдің маңызды факторы болып табылатын өмірлік маңызды тұтынуды қолдауға мүмкіндік бермейтін адамдардың материалдық қамтамасыз етілмеуінің ерекше жағдайы. Отбасының материалдық жағдайының төмен болуы қауіпті мәселе, өйткені мұндай жағдайда материалдық мәселелермен айналысатын ата-аналар балаларынан алшақтайды, отбасыларда агрессияның жалпы деңгейі жоғарылайды. Бұл кейіннен тұрмыстық зорлық-зомбылыққа, алкоголизмге, нашақорлыққа, темекі шегуге және басқа да мәселелерге әкелуі мүмкін. Аз қамтылған отбасы балаларының әлеуметтенуі - олардың қоғамға сәтті бейімделуі, әлеуметтік дағдыларды меңгеруі және жеке тұлға ретінде қалыптасуы. Бұл процесс белгілі бір педагогикалық шарттарды орындау арқылы жүзеге асыруға болады. Педагогикалық шарттар баланың әлеуметтенуіне тікелей әсер етеді, өйткені олар білім беру, тәрбие, психологиялық қолдау және әлеуметтік бейімделу тетіктерін қамтиды.

Жалпы педагогикалық шарттар мәселесі туралы сөз болғанда, олар тұтас педагогикалық процесті жүзеге асыру кезінде туындайтын мәселелерді шешуге бағытталған. Осыған байланысты, біз «педагогикалық шарттар» ұғымын талдауға көшеміз.

В.И. Андреев, А.Я. Найн, Н.М. Яковлева, Н.В. Ипполитова, М.В. Зверева, Б.В. Куприянов, С.А. Дынина және басқалардың еңбектерінде «педагогикалық шарттар» ұғымы көрініс тапты. Бұл ұғымды қарастырғанда ғалымдар бірнеше көзқарасты ұстанады.

Бірінші көзқарас бойынша педагогикалық жағдайлар – бұл педагогикалық әсер ету шаралары мен материалдық-пространстық ортаның мүмкіндіктерінің жиынтығы (В.И. Андреев, А.Я. Найн, Н.М. Яковлева):

Екінші көзқарас бойынша, педагогикалық жағдайлар педагогикалық жүйені жобалаумен байланысты, онда олар оның компоненттерінің бірі ретінде қарастырылады (Н.В. Ипполитова, М.В. Зверева және басқалар):

Үшінші көзқарас бойынша, педагогикалық жағдайлар – бұл білім беру процесінің тұрақты байланыстарын анықтау бойынша жүйелі жұмыс, ол ғылыми-педагогикалық зерттеу нәтижелерінің тексерілу мүмкіндігін қамтамасыз етеді (Б.В. Куприянов, С.А. Дынина және басқалар). Бұл топтағы ғалымдар педагогикалық жағдайлардың реттелуі қажеттілігіне, сондай-ақ бір зерттеудің гипотезасы шеңберінде тексерілетін педагогикалық жағдайлардың реттілігіне назар аударады. [8]

Көп жағдайда аз қамтылған отбасылар материалдық және әлеуметтік көмекке, сонымен бірге әлеуметтік қызмет көрсететін орталықтар көмегіне, психологиялық, педагогикалық көмекке жүгінеді. Аз қамтылған отбасылар төмен отбасылардың материалдық қамтамасыз етілуінің төмендігімен тікелей байланысты көптеген әлеуметтік мәселелер бар. Бұл мәселелер отбасындағы қарым-қатынастарға әсер етуі мүмкін, бұл ата-ананың ажырасуына әкелуі мүмкін, бұл кейіннен баланың психикасына теріс әсер етеді. Материалдық деңгейі төмен көптеген отбасылар ақшаның жетіспеушілігінен және жоғары жалақысы бар жұмысты үнемі іздеумен байланысты депрессияға ұшырайды. Мұндай отбасынан шыққан балалар көбінесе құрбыларына қызғаныш, агрессия және т.б. білдіреді.

Сондықтан әлеуметтік-психологиялық қызмет орталық қызметінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, өйткені отбасының психологиялық денсаулығы мен жағдайы оның одан әрі жұмыс істеуіне әсер етеді. Педагогикалық шарттар мен әлеуметтендіру тығыз байланысты. Дұрыс педагогикалық жағдайлар жасалмаса, аз қамтылған отбасы балалары әлеуметтік оқшаулануға ұшырауы мүмкін. Сондықтан білім беру мекемелері мен қоғам балаларға әлеуметтік бейімделу үшін қолайлы орта жасауы қажет.

Аз қамтылған отбасылармен әлеуметтік жұмыс отбасы, отбасы құндылықтарын сақтау, сонымен қатар қиын өмірлік жағдайдан шығару, әл-ауқатын жақсарту мақсатында іс-шаралар

кешені жүргізіледі. Сондықтан, аз қамтылған отбасы балаларын әлеуметтендіру күрделі және маңызды үдеріс. Педагогикалық шарттардың дұрыс жүзеге асырылуы балалардың қоғаммен толыққанды байланыс орнатуына, жеке тұлға ретінде дамуына септігін тигізеді. Бұл балаларға психологиялық қолдау көрсету, мектеп пен қоғамның ынтымақтастығын нығайту, педагогтардың кәсіби деңгейін арттыру, ата-аналармен жұмыс жүргізу, мәдени және әлеуметтік бағдарлау жұмыстарын ұйымдастыру арқылы жүзеге асады.

Әлеуметтік педагогтың негізгі мақсаты баланы, жасөспірімді әлеуметтік қорғау, оған әлеуметтік көмек көрсету, оның оқуын, оңалтуын және бейімделуін ұйымдастыра білу.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмекті тағайындау және төлеу қағидаларын бекіту туралы. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2300032885>
2. Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасын іске асыру бойынша іс-шаралар жоспарын (бірінші кезең 2017-2019 жылдар) бекіту туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 6 желтоқсандағы №384 Жарлығы <http://egov.kz/cms/kk/law/list/P1700000106>
3. Жаназарова З.Ж. Современная семья в Казахстане и ее проблемы. – Алматы: Қазақ университеті, 2004. – 257с.
4. Силласте Г.Г. Сельская школа и село России в начале 21 века. Монография /Под общ. ред. Ю.В.Борисова. – М.: Центр образовательной литературы, 2003. - 502с.
5. Шульга Т.И. Работа с неблагополучной семьей: учебное пособие для вузов . 3-е изд., испр. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2025. -213с.
6. Справочное пособие по социальной работе / Под ред. Холостовой Е.И., Павлова А. М. -М., 1997. - 85с.
7. Шиманская К.А. Технологии социальной адаптации детей из малообеспеченных семей / Шиманская К.А. // ЦИТИСЭ. 2018. № 4(17). С.2
8. Наталья Ипполитова, Наталья Стерхова. Анализ понятия «Педагогические условия»: сущность, классификация.1/2012 рр. 8-14 ISSN 2084-1469

УДК 37.013.42

МЕТАНАВЫҚ ЦЕЛЕПОЛАГАНИЯ: ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ

Ермекова Светлана Арыстановна

svetlana.yermekova@gmail.com

7М01801 – «Социальная педагогика» магистрант 1 курса Высшей школы образования, кафедры педагогики, ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан
Научный руководитель – д.п.н., профессор К.Р. Калкеева

Экономическое развитие тесно связано с изменением технологий и рынок труда также меняется скачкообразно, непредсказуемо. Роботизация промышленного производства, применение искусственного интеллекта во всех сферах жизнедеятельности общества наложили отпечаток на парадигму образования.

Трансформация всех аспектов жизнедеятельности общества активно происходит в связи с развитием искусственного интеллекта и информационных технологий в целом. Школа, как микрокосм целого общества, отражает происходящие процессы. В связи с этим, перед старшими школьниками остро встает вопрос как быть конкурентноспособным в таком динамично меняющемся мире?

Указанные тенденции общественного развития, нововведения предопределяет новые требования во всех сферах жизнедеятельности общества. Особенно это сказывается в сфере